

Mystiek aan de IJssel

MINK DE VRIES

Mystiek
aan de IJssel

Biddend leven

Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council (FSC) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

www.uitgeverijboekencentrum.nl

De geciteerde bijbelteksten in dit boek zijn ontleend aan de Nieuwe Bijbelvertaling (2004) en de NBG-vertaling van 1951.

Ontwerp omslag: Geert de Koning

Foto omslag: © 2009 Marmein

Vormgeving binnenwerk: ZetProducties, Haarlem

ISBN 978 90 239 2730 3

NUR 707, 708

© 2013 Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Ten geleide 7

Woord vooraf 11

Inleiding 13

- 1 De eerste roepende woorden 25
- 2 De tweede roepende woorden 29
- 3 De derde roepende woorden 35
- 4 De vierde roepende woorden 39
- 5 De vijfde roepende woorden 49
- 6 De zesde roepende woorden 55
- 7 De zevende roepende woorden 67
- 8 Het achtste roepende woord 79
- 9 Het negende roepende woord 85
- 10 Het tiende roepende woord 89
- 11 De elfde roepende woorden 93
- 12 De twaalfde roepende woorden 107

Ten geleide

Mystiek aan de IJssel is niet zomaar een boek dat even lekker weg leest en dat je dan ook snel uit hebt. Vandaar dat ik er als schrijver een korte toelichting bij wil geven. Want hoe kun je dit boek het beste lezen en hoe is het te duiden?

Mystiek maakt gebruik van beeldtaal (je kunt ook zeggen: 'geheime taal') – voordat je het weet, lees je over de diepere betekenis heen. Bijna in iedere zin zit een diepere betekenis verborgen. Tegelijkertijd is het met het lezen van mystiek net als met het kijken naar een schilderij. Je ziet dat wat jij wilt en kunt zien, dat verschilt dus per persoon.

Mystiek aan de IJssel is opgebouwd uit roepende woorden. Daarmee worden teksten of woorden bedoeld die in mijn leven op verschillende manieren tot mij zijn gekomen. De ene keer werden ze door een vreemde over mij uitgesproken, of door een kennis of vriend. De andere keer voelde ik mij geroepen door een tekst die ik zelf las. Een tekst kan mij ook via muziek hebben geraakt.

Al deze teksten en woorden hebben mijn leven met mijn geliefde Heer kleur gegeven, versterkt en verdiept. In dit boek heb ik alles uitgeschreven: de strijd, de eenzaamheid, de twijfel, maar ook de nabijheid, liefde en blijdschap. *Mystiek aan de IJssel* leest daarom als de golven van de rivier. Het kan in ons leven rustig kabbelen, maar ook zwaar stor-

men, zo zwaar zelfs dat je de overkant van de rivier nauwelijks kunt zien.

De roepende woorden, per hoofdstuk, fungeren als bakens op de rivier. Door geroepen te worden en daar iets mee te doen, heb ik bakens in mijn leven verzet en is mijn leven er anders uit gaan zien. Het verdient aanbeveling om *Mystiek aan de IJssel* in gedeelten te lezen. Dat is ook de reden dat de tekst in overzichtelijke stukken is verdeeld. Teksten wegleggen, herlezen en herkauwen, het hoort allemaal bij mystiek.

Deze tekst is een beschouwing over het ontvangende leven in de innige liefdesrelatie met God. Die God die nabij komt in al zijn schoonheid, kracht, majesteit en warmte. Die innig geliefde God die ernaar verlangt mij elke dag te omhelzen en mij wil wijzen op al datgene wat Hij wil laten zien, horen en voelen. Hoe kan ik die onmetelijk grote liefde ontvangen zonder te verdrinken in zijn hartstocht?

Nu heb ik de vrijheid mogen ontvangen om onze innige liefdesband te beschrijven, aan de hand van de woorden waarmee Hij mij geroepen heeft, en waarmee Hij me elke dag weer opnieuw roept om tot zijn liefde te komen. Elke roep kent zijn vaste elementen. Het eerste element is het horen. Het tweede is in beweging komen. Het derde is volgen, doen wat je gevraagd wordt, door je geliefde achterna te gaan. Niet gehoord betekent geen beweging, geen beweging betekent geen nabijheid, maar afstand van mijn geliefde. De woorden die mijn innig geliefde Heer uitsprak, zijn levenswoorden geworden – woorden van mijn hart die mijn innige liefdesrelatie met God in mijn leven openbaren.

Mystiek aan de IJssel sluit aan bij mijn vorige boek *Pleidooi voor Postmoderne devotie*, maar is wel een heel ander genre. Een genre dat mijzelf heeft verrast met ongeken- de mogelijkheden. Tegelijkertijd is het een genre waarbij veel mensen denken aan lang geleden en niet aan 2013. Dit boek wijst ook vooruit naar een volgend boek over het spanningsveld tussen psyche en geloof. Het valt immers niet mee om te herkennen wat van God komt en wat van jezelf. Dat kan door elkaar gaan lopen en daarin zijn we allemaal kwetsbaar.

Ik hoop dat ook u verrast en geraakt wordt door de mystiek van nu. Mystiek in de traditie van IJsselmystiek, mystiek van de moderne devoten.

Mink de Vries

Woord vooraf

In de geschiedenis van de westerse spiritualiteit speelt de IJsselstreek een heel bijzondere rol. Het lijkt erop alsof er van die plaatsen zijn die van zichzelf al inspirerend zijn en die keer op keer mensen tot bezieling brengen, alsof het landschap zelf al iets van de goddelijke presentie ademt. De Bourgogne-streek waar Cluny en Taizé heel eigen vormen van spiritualiteit hebben voortgebracht, is zo'n voorbeeld.

Het kan geen toeval zijn dat de grote religieuze hervormingsbeweging van de Moderne devotie zich zo sterk langs de oevers van de IJssel ontwikkeld heeft. Tot vandaag de dag imponeert de rivier door de vanzelfsprekendheid waarmee zij zich een weg door het landschap baant – zonder spectaculaire stroomversnellingen of indrukwekkende hoogteverschillen. Integendeel: het is eerder de rust van het stromen die het voorbeeld is voor allen die zoeken naar het diepste in zichzelf in een wereld die vaak door onrust en chaos wordt gekenmerkt. Was dat niet juist het geheim van de zusters en broeders van het gemene leven – dat ze niets hoogdravends wilden nastreven, maar juist dicht bij het leven wilden staan, bijna zoals de rivier zelf, die als geen ander contact maakt met het landschap om haar heen?

Dat is ook vaak de reden geweest waarom deze beweging zo veel kritiek kreeg. In de ogen van velen was de Moderne devotie net iets te dicht bij de grond. Geen grote speculaties

of visioenen, maar oog krijgen voor de kleine subtiele zielsbewegingen in het dagelijks leven.

Juist een dergelijke spiritualiteit lijkt in onze dagen meer dan ooit nodig. Met grootse visioenen hebben wij, laatmoderne mensen, het wel gehad. Maar zoals zo vaak gebeurt, dreigen we het kind met het badwater weg te gooien. Want de mystiek aan de IJssel laat juist zien dat spiritualiteit niet noodzakelijk met grootse visioenen gepaard hoeft te gaan: oog krijgen voor het goddelijke in het kleine, het alledaagse, in kleine zielsbewegingen, in onze omgang met de dingen.

Het is de verdienste van de auteur van dit boek dat hij geprobeerd heeft deze tendens van de Moderne devotie te herkennen en te vertalen naar vandaag. In dit boek gebeurt dit op een heel bijzondere manier. Hier wordt duidelijk dat 'vertaling' langzaam maar zeker een eigen spreken kan worden. Wie zich eerlijk met een traditie als de Moderne devotie uiteenzet, kan uiteindelijk niet anders dan zelf die geestelijke weg in het dagelijks leven gaan. Dit boek is hiervan de uitdrukking. Hopelijk mag het ook de lezer van vandaag inspireren en oog laten krijgen voor de subtiliteit van het leven, die soms goddelijke trekken heeft.

Dr. Inigo Bocken

Wetenschappelijk directeur Titus Brandsma Instituut

Inleiding

De beweging van de Moderne devotie vloeit voort uit de middeleeuwse traditie van de minnemystiek in de Nederlanden. Hierbij kunnen wij denken aan de mystieke vrouwen Hadewijch en Beatrijs van Nazareth, of aan Jan van Ruusbroec, die de vader van de mystiek van de Nederlanden wordt genoemd. De beweging kenmerkt zich door haar praktische aard, nuchterheid en grote innerlijkheid. Toch beperkt ze zich niet tot een kleine groep van min of meer 'volmaakt', priesters of kloosterlingen die de grote massa tot voorbeeld moeten dienen. Integendeel, voor iedere mens – onverschillig tot welke religieuze groep hij behoort – geldt vanuit het evangelie de uitdaging om zonder enige terughoudendheid of aarzeling in het voetspoor van Jezus Christus te leven. Daarom is het een volksbeweging waarin de oproep tot bekering en inkeer voortdurend opklinkt.

Hoewel de aanzet tot deze beweging zich concentreert langs de rivier de IJssel, met name in en rond Deventer en Zwolle, waaiert zij snel uit in de Nederlanden en Duitsland door de gemeenschappen van de broeders en zusters van het gemene leven. Hun innerlijke gegrepenheid door God dragen zij uit door hun toeleg op het onderwijs aan jonge mensen en op vorming. Het westerse onderwijssysteem is nog heden ten dage het uitvloeisel van hun inzichten.

De grootste bijdrage van de Moderne devotie aan het

christelijke leven en denken is gelegen in hun zorg voor de verspreiding van spirituele en mystieke literatuur: het christelijk erfgoed van de Middeleeuwen, maar ook hun eigen pennenvruchten, waardoor deze traditie levend wordt gehouden en toegankelijk is in brede kringen. Aan het begin van de nieuwe tijd hebben hun geschriften grote invloed in heel Europa, en vervolgens in de hele wereld. Dit geldt met name voor de *Navolging van Christus* van Thomas van Kempen, waarin de leescultuur en het gedachtegoed van de Moderne devotie in handzame vorm ligt samengebald.

Rudolf van Dijk, groot kenner van deze middeleeuwse spirituele stroming, verwoordt het aldus:

Geen boek is na de Bijbel breder verspreid, vaker vertaald en meer gelezen dan de *Navolging van Christus*. Dit boek is de rijpste vrucht van ‘innerlijke vernieuwing’ of ‘vernieuwde innigheid’ (*devotio moderna*). De beweging zelf kwam rond 1375 vanuit Deventer op gang door de prediking van Geert Grote. Zijn hoofddoel was het herstel van het christelijk gemeenschapsleven volgens de norm van de vroege Kerk. (...) Het verlangen naar innerlijke hervorming in deze geest werd geboren uit onvrede met toenemend kerkelijk en religieus verval. (...) De tijd was rijp voor nieuwe initiatieven om christenen bewust te maken van de Geest van Jezus Christus, die krachtens het doopsel immers in iedere christen werkzaam is.*

* Inleiding in: Thomas van Kempen, *Navolging van Christus*, Kampen 2008, p. 7. Vgl. Titus Brandsma, *In Search of Living Water*, Essays on the Mystical Heritage of the Netherlands, Leuven 2013.